

18.24x33.91	1	עמוד 33	טופהשבוע	מערב -	27/01/2023	84758905-6
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונות - 80790						

צילום: דוד כהן, פלאש 90 (למצולמים אין קשר לנאמר)

מריבה בין חילונית לחרדי. היכן עובר הגבול בין דת ללאום?

ליאור אקרמן

איש באמונתו יהיה

שמירת האיזון הנכון בין דת למדינה מהווה אבן יסוד בחוסן הלאומי ■ בינתיים אפשר להתנחם בשיפור בנתוני התעסוקה של האוכלוסייה החרדית

העצמם על פי הלמ"ס כמסורתיים לא דתיים. לקטגוריה "מסורתיים לא כל כך דתיים" משויכים 19.2% מהאוכלוסייה היהודית, ויחד עם החילונים מדובר ב-64.5%. ובהפשטה: קיים במדינה רוב ליהודים מסורתיים, אך גם רוב ליהודים שאינם דתיים ואינם שומרי מצוות ושבתי, ושהחלת חוקי הדת עליהם מגבילה את חופש פעולתם.

לניתוח זה השלכות על מידת הלגיטימציה שלה תזכה הממשלה החדשה מהעם. אבל בעיקר על עתידה של המדינה. דרישות חרשות להפסקת עבודות חשמול הרכבת בשבתות, הפסקה מוחלטת של סוגי התחבורה הציבורית בשבת, מניעת לימודי ליבה במגזרים שלמים מול חיובם של כלל תלמידי ישראל בחוק לימוד תורה והצעות חוק נוספות מסוג זה, צפויים להגביר באופן משמעותי את הקיטוב והשסעים הקיימים ממילא בחברה. בהיעדר איוונים ובלמים ראויים, קשה לצפות מה צופן בחובו העתיד. דמותה של ישראל כמדינה דמוקרטית מודרנית עומדת מול כוונותיהם של חלק מחברי הקואליציה להפוך אותה למדינת הלכה הפועלת על פי עקרונות הדת. אין מדובר כאן על מאבק ברת, להפך. אשרי המאמין ולכל אדם כאשר הוא זכות לאמונה ולאורה חיים בהתאם לאמונתו.

עם זאת, כדי להצליח לשמור על חוסנה החברתי והלאומי של המדינה, על ממשלת ישראל לאזן בין דרישות הסקטורים החרדיים שבה לבין צורכיהם של כלל אזרחי המדינה, לאפשר לכלל המגזרים חופש פעולה והולם את צורכיהם ולהימנע מלהחיל את מצוות הדת על כלל המדינה. אחריותה של הממשלה היא לוודא שמדינת ישראל נשארת מדינת הלאום היהודי ללא הפיכתה למדינה דתית. שמירת האיזון הנכון בין דת למדינה היא אבן יסוד בחיזוק החוסן הלאומי ובהשפעתו על תחושת הביטחון הלאומי של כולנו. צורך זה מבהיר שוב את חשיבותה הקריטית של חוקה לישראל.

הכותב הוא יו"ר מועצת העם החדשה, חוקר בכיר וראש תחום החוסן הלאומי במכון למדיניות ואסטרטגיה באוניברסיטת רייכמן tguvot@maariv.co.il

המפותחות, בשיעור של כ-4% בשנה. היא מהווה 13.3% מהאוכלוסייה הישראלית, מתוכם 60% צעירים מתחת לגיל 20 (לעומת 31% באוכלוסייה הכללית).

לפי תחזיות הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, האוכלוסייה החרדית תהווה 16% מכלל החברה הישראלית עד שנת 2030. על פי הממצאים, השיפור ברמת ההשכלה הרחבה של הציבור החרדי הוא אטי מאוד ומורגש בעיקר בקרב התלמידות. בשנת הלימודים תש"ף (2019/20) נבחנו 59% מהבנות החרדיות בבחינת בגרות אחת לפחות, לעומת 31% בלבד עבור קודם לכן. לעומת זאת, באותן שנים נרשמה ירידה קלה בשיעור הנבחנים בקרב הבנים - מ-16% ל-15%.

הממצאים המעוררים הם השיפור הניכר ברמת התעסוקה וההכנסה של האוכלוסייה החרדית בישראל. נתונים לא מלאים (שלושה רבעונים ראשונים) של שנת 2022 מצביעים על שיעור תעסוקה של 53.5% לגברים חרדים, הגבוה ביותר ב-25 השנים האחרונות. גם בקרב הנשים, נתוני שלושת הרבעונים הראשונים של 2022 מצביעים על שיעור תעסוקה גבוה מאי פעם - 80%.

הגברת הקיטוב

סוגיה נוספת הרושת ליבון, בעיקר על רקע הקמת הממשלה החדשה ועקרונותיה, היא מידת דתיותה של המדינה. ובעיקר איפה נמצאים הגבולות, אם בכלל, בין הגדרת המדינה כיהודית ודמוקרטית לבין הגדרתה כמדינה דתית.

על פי נתוני הלמ"ס, המפרסמת מדי שנה את "הסקר החברתי", שכולל גם את סעיף "דת ודתיות", מקרב 4.5 מיליון יהודים בני יותר מ-20 במדינת ישראל, 45.3% השיבו שהם "לא דתיים, חילונים". לעומתם, 33.1% הם מסורתיים ("מסורתיים דתיים" ו"מסורתיים לא כל כך דתיים"), 10.7% דתיים ו-10.5% חרדים - בסך הכל 99.6% (יש עוד 0.4% שלא ידועה מידת דתיותם).

על פניו, "מסורתיים ויותר", כלומר גם דתיים וחרדים, מהווים 54.3% מהיהודים בישראל. אבל אם מחברים את הציבור החילוני אל הציבור המסורתי הלא דתי, שני שלישים מהמסורתיים מגדירים

הוויכוח על אופייה הלאומי והרתי של מדינת ישראל החל שנים רבות לפני הקמת המדינה ומאז הוא מוסיף להתקיים ואף הולך ומקצין. כל הוגי הצינונות והקמת המדינה וביניהם: הרצל, ז'בוטינסקי, וולפסון, קלישר ונוספים, עסקו באופייה הדתי של מדינת הלאום היהודי לכשזו תקום.

מכיוון שכל הוגי הצינונות וממשיה היו חילונים, אך טבעי הוא שבחזונום ראו כולם את מדינת ישראל כחילונית, שבה מתקיים חופש דת וחופש מדת לכל אזרח בהתאם לרתו ולאמונתו.

חשוב לומר שגם הוגי רעות ופילוסופים יהודים דתיים, כמו הרמב"ם ונוספים, נתנו מקום לבחירה האישית של כל אדם וקבעו כי איש באמונתו יהיה. כך נהגה גם הנצרות, ואפילו הנביא מוחמד באסלאם המקורי, לפני שזה סולף על ידי עדת קיצונים רצחניים, קבע כי "כל אחד יהיה ברתו ואלוהים יהיה איתו".

או היכן עובר הגבול בין דת ללאום? עד כמה אנחנו ישראלים ועד כמה יהודים? ואם יהודים, האם אנו חייבים להיות דתיים או לא? בעניין זה כדאי גם לבחון את הנתונים והמצב העובדתי בישראל של שנת 2023.

לאורך שנות קיומה של המדינה, פיתחו מגזרי האוכלוסייה החרדית בישראל מערכות חינוך נפרדות לחלוטין. כאלו שאומנם מתקצבות בחלקן על ידי המדינה, אולם אינן מכילות, באופן מלא או חלקי, לימודי ליבה אורחיים ואינן נתונות לפיקוח משרד החינוך.

כמות הפטורים משירות צבאי הגיעה לממדים אדירים ורמת מעורבותה של אוכלוסייה זו בשוק העבודה היה נמוך מאוד. השילוב של משפחות מרובות ילדים, ללא עבודה והכנסה קבועה וללא חינוך בסיסי לידע ולמקצוע, הביא להתפתחות מעגלי עוני רחבים מאוד בקרב אוכלוסייה זו. אף על פי כן, עם השנים התמונה מעט משתנית וראוי לציין אותה.

שנתון החברה החרדית של המכון הישראלי לדמוקרטיה לשנת 2022 סוקר זה כשבע שנים את השינויים שחלו בעשורים האחרונים בחברה החרדית. על פי נתוני השנתון, האוכלוסייה החרדית בישראל מונה כ-1.28 מיליון נפש, והיא בעלת קצב הגידול המהיר בקרב המדינות